

Vietējo iedzīvotāju, uzņēmēju un pašvaldību partnerības vietējā līmenī teritorijas attīstības sekmēšanai

LEADER ir **Eiropas Savienības iniciatīva**, kuras mērķis ir tuvināt lēmumu pieņemējus vietējiem iedzīvotājiem, ņemot vērā konkrētās teritorijas reģionālās īpatnības. LEADER tulkojumā no franču valodas (*Liaison Entre Actions pour le Développement de L'Economie Rurale*) nozīmē "mērķtiecīgas un koordinētas rīcības lauku ekonomikas attīstībai".

LEADER tiek īstenots **vietējo rīcības grupu** (VRG) ietvaros, kas ir nevalstiskas organizācijas, izveidotas apvienojot publisko, privāto un nevalstisko sektoru savstarpējā partnerībā un darbojas noteiktā lauku teritorijā ar iedzīvotāju skaitu robežās no 10 līdz 65 tūkstošiem iedzīvotājiem Lauku attīstības programmas pasākumam un no 10 līdz 125 tūkstošiem Rīcības programmas pasākumam.

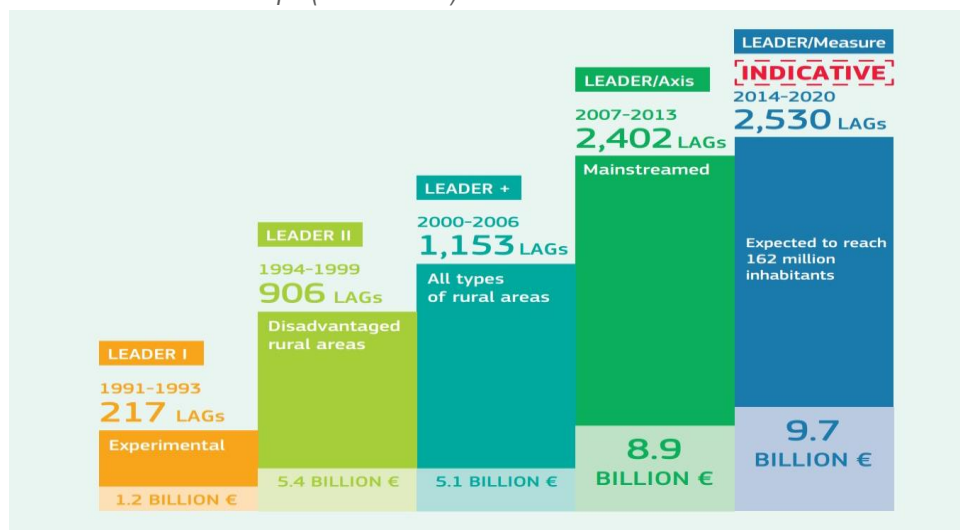
Visu trīs sektoru sadarbībā tiek izstrādātas un īstenotas **sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas** - daudznozaru stratēģiskais plāns, kas nosaka un pamato vietējās teritorijas attīstības prioritātes un pārmaiņu nepieciešamību un kas izstrādātas balstoties uz lauku iedzīvotāju vajadzībām, un saskaņotas ar kopējām attīstības prioritātēm. Līdzvērtīgas partnerības ievērošana organizācijas lēmumu pieņemšanas līmenī ir būtiska LEADER pazīme. Tā nosaka, ka integrētās lauku attīstības stratēģijas izstrādē, apstiprināšanā un ieviešanā līdzvērtīgi jāpiedalās pārstāvjiem no vietējam pašvaldībām, uzņēmējiem, vietējās attīstības organizācijām un iedzīvotāju grupām.

Latvijā ir 35 LEADER vietējās rīcības grupas (VRG), kas **aptver visu Latvijas lauku teritoriju**, t.sk. pilsētas līdz 15 000 iedzīvotājiem, un 6 zivsaimniecības vietējās rīcības grupas (ZVRG), kas **aptver visu Latvijas jūras piekrasti**, t.sk. lielās pilsētas – Liepāju, Ventspili un Jūrmalu.

Lauku attīstības plāns laika posmam no 2014. līdz 2020. gadam paredz 76,5 milj. eiro LEADER pasākumiem un 12,75 milj. eiro zivsaimniecības reģioniem, attiecīgi 5,5 % no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un 10% no Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda (EJZF).

LEADER programma Eiropā ir īstenota 26 gadus un Latvijā - 14 gadus. Eiropā programma sākās 1991. gadā kā eksperimentāla iniciatīva ar 2017 VRG, šobrīd Eiropas Lauku tīkla datubāzē reģistrētas 3057 VRG. Latvijā sākotnēji (2004-2006. gadā) izveidojās 17 VRG, aptverot 60% Latvijas teritorijas un apgūstot 2.35 milj. eiro.

1. attēls. LEADER un VRG attīstība Eiropā (avots ENRD).

Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild biedrība "Latvijas Lauku forums".

LEADER vietējās attīstības principi:

Konkrēta teritorija - aktivitātes notiek mazā, viendabīgā, sociāli vienotā teritorijā;

No apakšas uz augšu - vietējie iedzīvotāji (t.sk. pašvaldību, uzņēmēju, NVO pārstāvji) izvēlas īstenojamās darbības, piedalās lēmumu pieņemšanā un vietējās attīstības stratēģijas izstrādē;

Publiskā un privātā partnerība - VRG (vietējo organizāciju un lauku iedzīvotāju apvienība) ir sabalansēta grupa, kas ietver valsts un privātā sektora dalībniekus, kas var mobilizēt visas pieejamās prasmes un resursus;

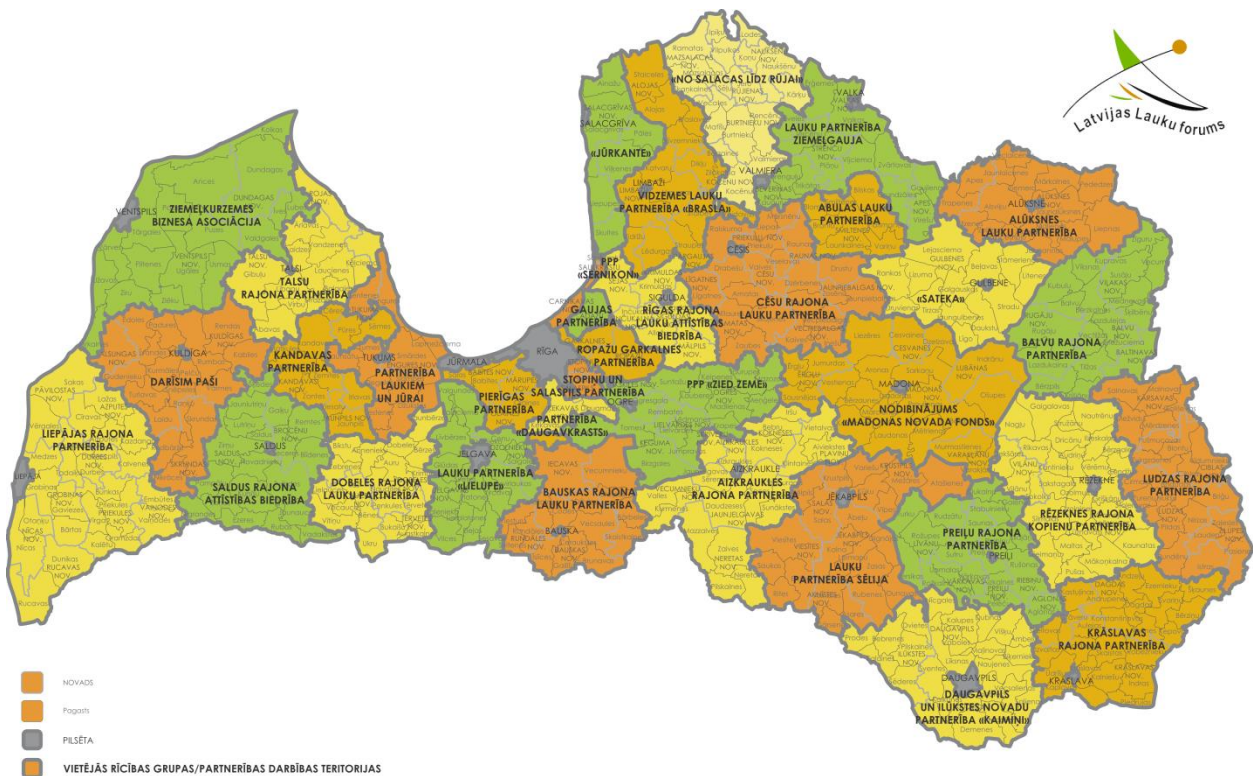
Jauninājumi - VRG elastību ieviešot jaunas idejas un metodes, kas sekmē teritorijas attīstību;

Integrācija - starp ekonomisko, sociālo, kultūras un vides jomu, jo SVVA stratēģija ir daudznozarju;

Tiklošanās - sasniegumu, pieredzes un zināšanu apmaiņa starp iedzīvotājiem, organizācijām un iestādēm vietējā, reģionālā, valsts un Eiropas līmenī;

Sadarbība - VRG sadarbībā ar citām grupām no Latvijas vai ārvalstīm īsteno projektus atbilstoši stratēģijas prioritātēm.

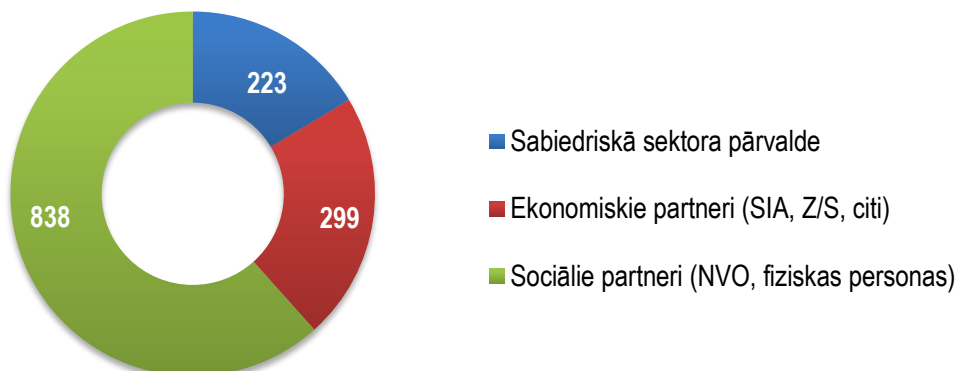
2. attēls. Vietējās rīcības grupas Latvijā 2014-2020. plānošanas periodā. Karti izstrādājis LLF.

Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild biedrība "Latvijas Lauku forums".

Latvijas **35 Vietējām rīcības grupām** kopā ir 1360 biedri (dati uz 2018.g. sākumu) no trīs sektoriem - publiskā pārvalde (novadi un pagasti), ekonomiskā sektora, kā arī sociālā sektora.

3.attēls. *Vietējo rīcības grupu (VRG) biedru skaits Latvijā.* (LLF, izmantoti dati uz 2018. gada sākumu)

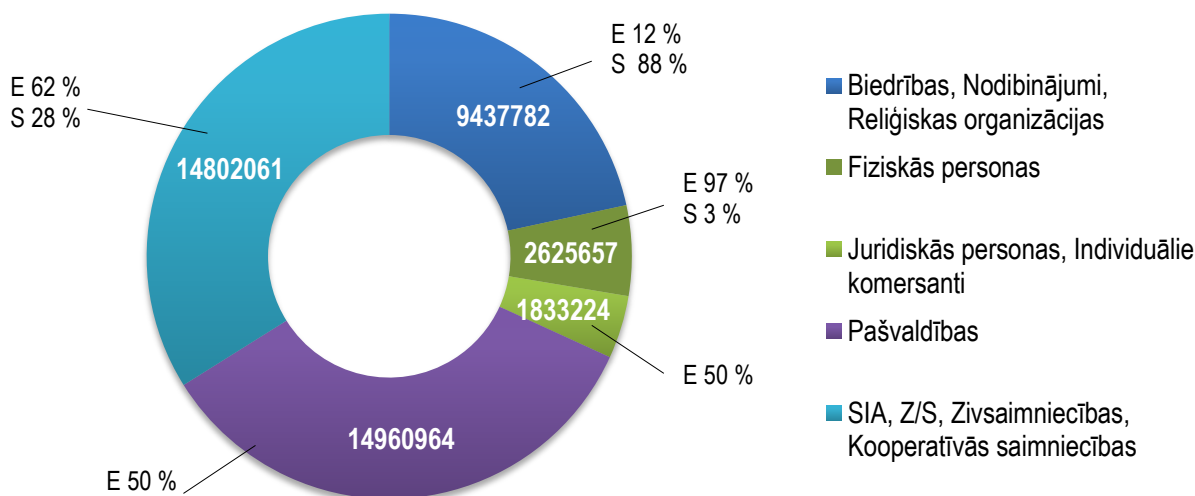

Vietējās rīcības grupas izsludina projektu iesniegumu pieņemšanu, un 2014.-2020. gada perioda pirmās projektu kārtas uzsākās 2016. gada pavasarī. Projektu iesniedzēji sagatavoto projekta pieteikumu iesniedz tajā VRG, kuras teritorijā projektu plānots īstenots. Savukārt izvērtēšana norisinās divos ciklos – VRG izvērtē un pieņem lēmumu par projekta atbilstību vietējās attīstības stratēģijai, savukārt Lauku atbalsta dienests izvērtē un pieņem lēmumu par iesnieguma atbilstību noformēšanas prasībām un publiskā finansējuma saņemšanas nosacījumiem. Pēc izvērtējuma projekta pieteicēji, kuru pieteikums bijis atbilstošs un tam pieticis finansējuma, sāk projektu īstenošanu, sadarībā ar VRG un LAD.

Visvairāk 34% no atbalstītajiem (uzraudzībā esošajiem un apstiprinātajiem) projektiem īstenojušas pašvaldības un tikpat procentus arī SIA, zemnieku saimniecības, zivsaimniecības un kooperatīvās saimniecības, savukārt 22 % atbalsta saņēmušas nevalstiskās organizācijas.

4. attēls. **Atbalstītie projekti Latvijā (EUR) 2014-2020 plānošanas periodā pēc projektu iesniedzēja statusa.** (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

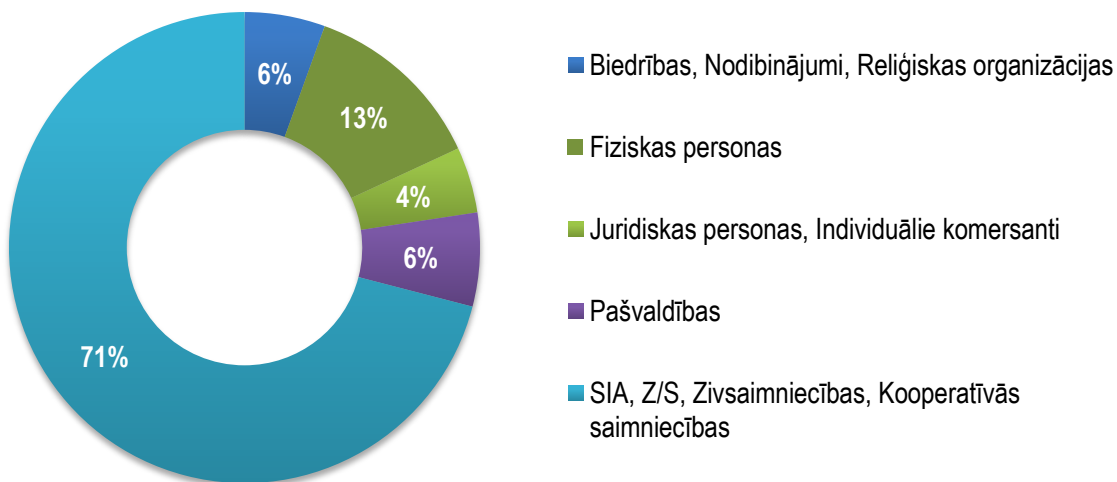
E, ekonomiskās aktivitātes projekti; S, sabiedriskā labuma projekti.

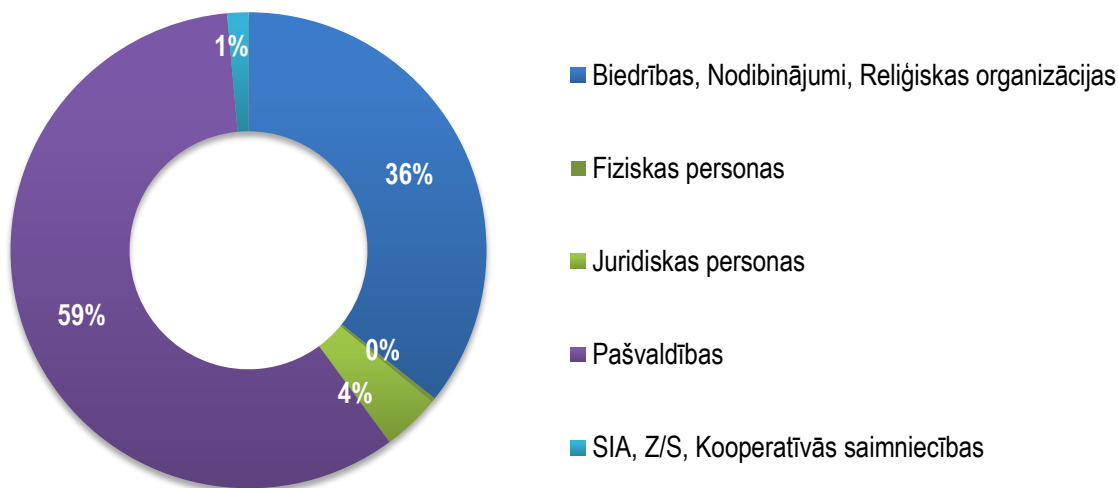
Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild biedrība "Latvijas Lauku forums".

Vietējās līmenī tiek atbalstīti projekti, kas sekmē ekonomisko aktivitāti, ar mazāku atbalsta intensitāti, kur projekta rezultāti tiešā veidā var tikt izmantoti peļņas gūšanai, vai sabiedriskā labuma projekti, kuriem atbalsta intensitāte ir augstāka, tomēr nav pieļaujama peļņas gūšana no projekta rezultātu izmantošanas. Šajā plānošanas periodā visās teritorijās vismaz pusei finansējuma jābūt piešķirtam ekonomisko aktivitāšu atbalstam.

5.attēls. Atbalstītie **ekonomiskās aktivitātes** projekti (skaits) Latvijā 2014.-2020. gada plānošanas periodā pēc projektu iesniedzēja statusa (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

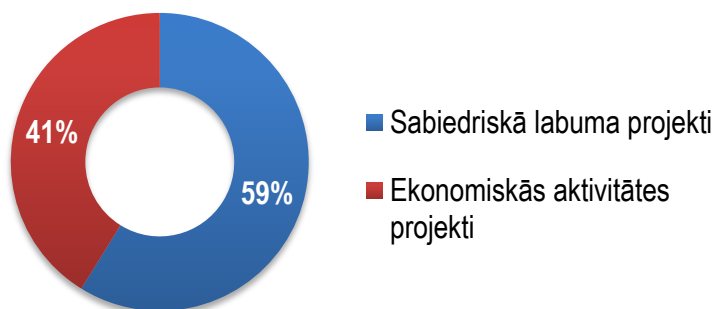
6.attēls. Atbalstītie **sabiedriskā labuma** projekti (skaits) Latvijā 2014.-2020. gada plānošanas periodā pēc projektu iesniedzēja statusa (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

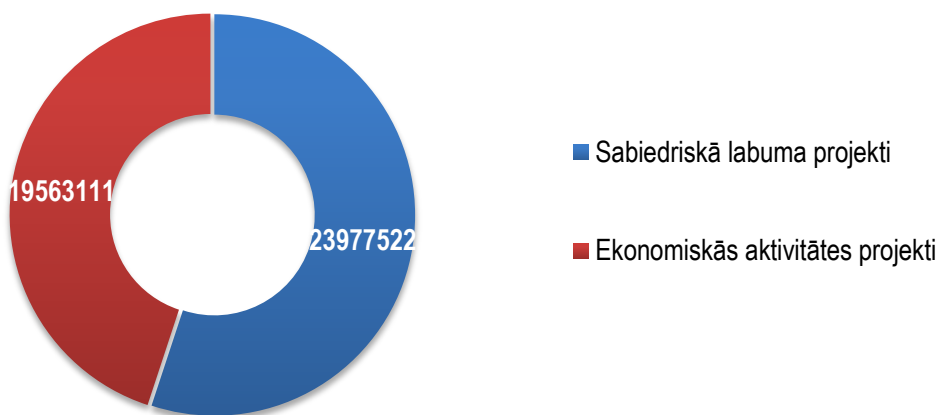
Aktuālā informācija par LEADER ieguldījumu lauku teritorijās 2014.-2020. gada plānošanas periodā.

Pēc Lauku atbalsta dienesta (LAD) sniegtās informācijas līdz 2018. gada 15. augustam Latvijā 2014-2020 plānošanas periodā **2096 projekti** ir apstiprināti vai jau īstenoti. Šajā sadaļā šie projekti aplūkoti no dažādām tematiskajām šķautnēm, parādot daudzveidību un plašās risinājumu iespējas vietējiem izaicinājumiem. Īstenoto projektu ietvaros ir radītas **934 darba vietas**.

7. attēls. *Atbalstīto projektu kategorijas Latvijā 2014-2020 plānošanas periodā.* (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

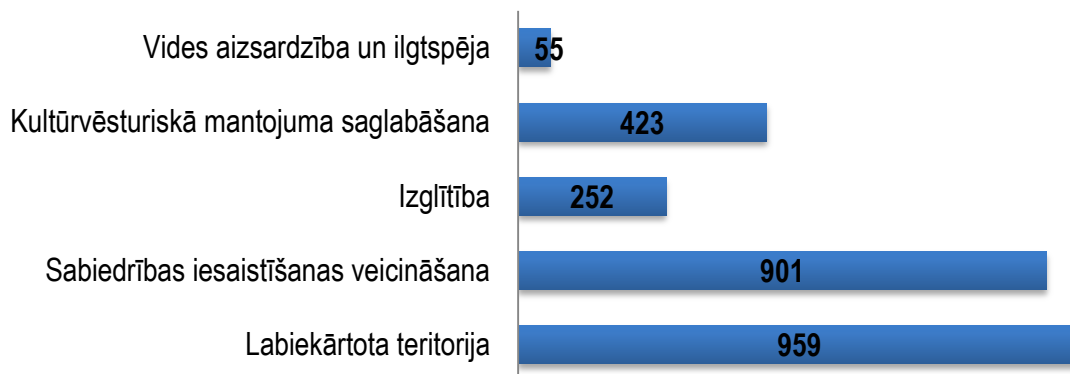

8. attēls. Piešķirtais finansējums (EUR) pēc atbalstīto projektu kategorijām Latvijā 2014-2020 plānošanas periodā. (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

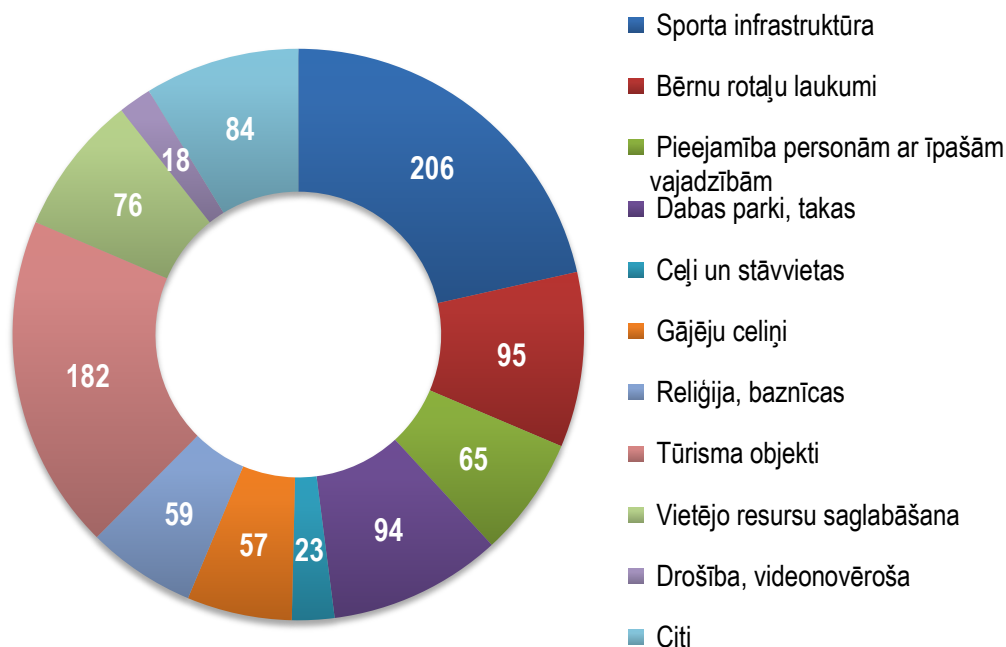
Lai apzinātu kādās jomās īstenoti projekti un kādas vietējās iniciatīvas atbalstītas kā **sabiedriskā labuma aktivitātes**, LLF sadarbībā ar biedru organizācijām veica projektu klasifikāciju pēc vairākām grupām. Kā redzams 9. attēlā lielākais atbalsts un pieprasījums bijis teritorijas labiekārtošanai un sabiedrības iesaistīšanas veicināšanai. Jānorāda, ka, ja projekts, kas saņēmis atbalstu, ietvēra aktivitātes vairākās jomās, tad tika ietverts abās (piemēram, ja projektā ietvertas gan izglītošanas aktivitātes, gan labiekārtota teritorija – tas ietverts abās jomās). Norādītie skaitļi ir projektu skaits.

9. attēls. **Sabiedriskā labuma** projektu jomas un projektu skaits tajos Latvijā 2014-2020 plānošanas periodā. (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

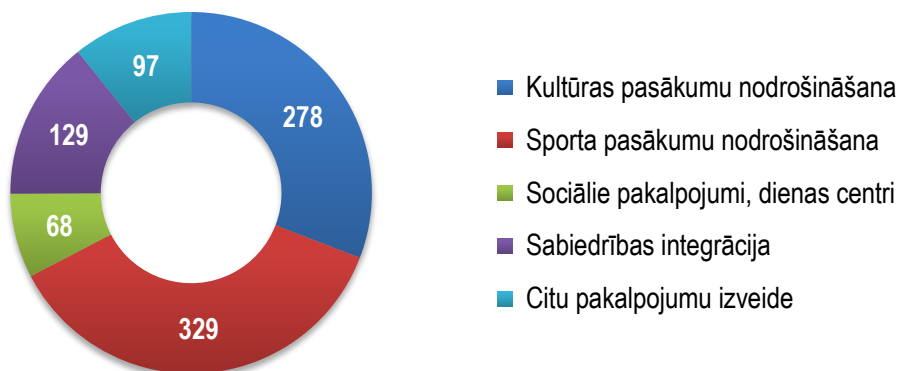

Tā kā iepriekš minētajās jomās atbalstītas daudzveidīgas iniciatīvas, tika detalizēt identificētas konkrētas atbalstītās aktivitātes katrā no sabiedriskā labuma jomām.

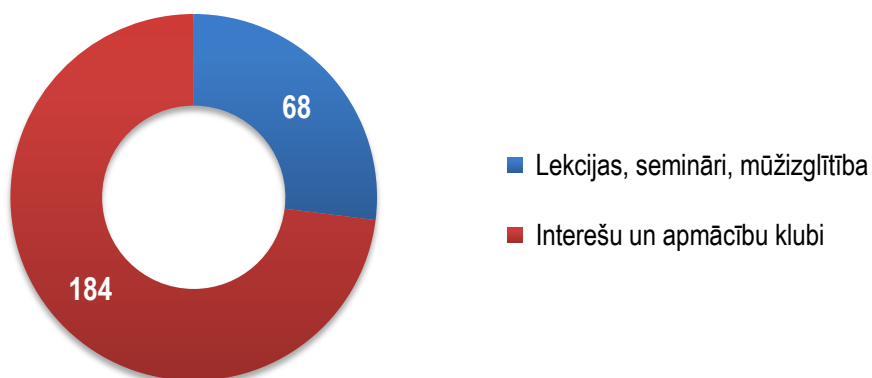
10. attēls. **Sabiedriskā labuma** projektu skaits, kuros identificētas **teritorijas labiekārtošanas aktivitātes**. (LLF)

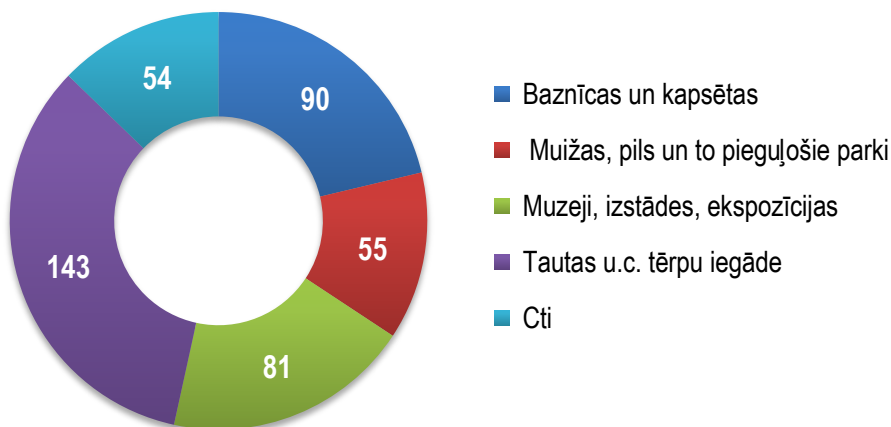
11. attēls. Sabiedriskā labuma projektu skaits, kuros identificēta **sabiedriskās iesaistīšanās veicināšana** . (LLF)

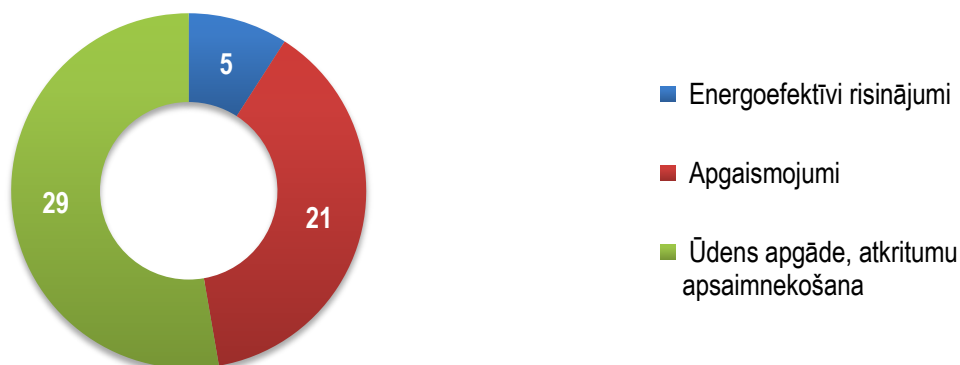
12. attēls. Sabiedriskā labuma projektu skaits, kuros identificētas **izglītošanas aktivitātes** (LLF)

13. attēls. Sabiedriskā labuma projektu skaits, kuros identificētas **kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas aktivitātes** (LLF)

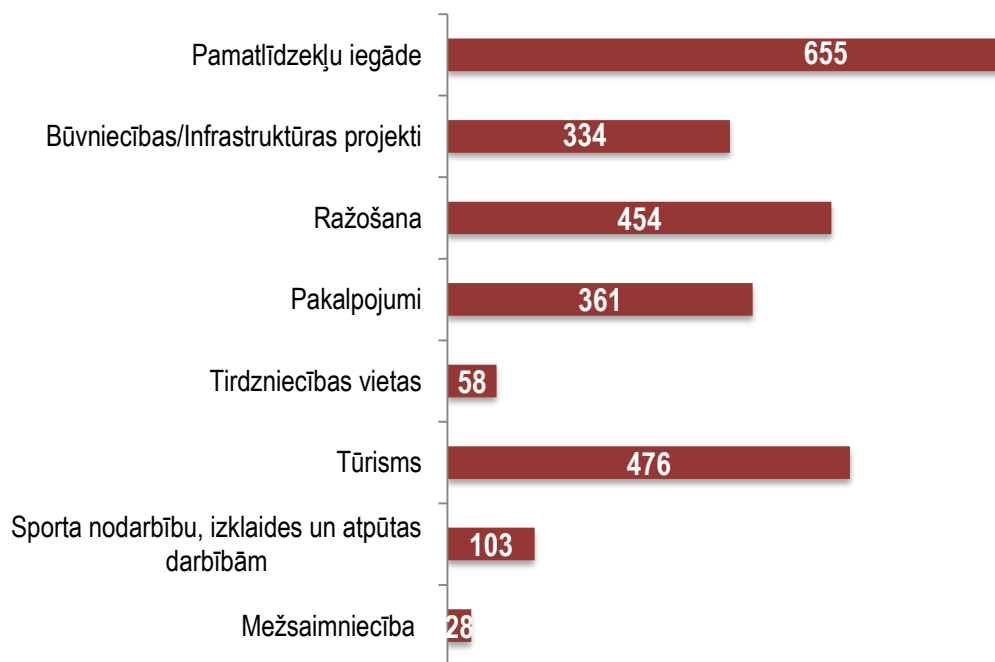

14. attēls. Sabiedriskā labuma projektu skaits, kuros identificētas **aktivitātes vides jomā**. (LLF)

Tāpat kā par sabiedriskajām aktivitātēm arī, lai apzinātu kādās jomās īstenoti projekti un kādas uzņēmējdarbības iniciatīvas atbalstītas kā **ekonomiskās aktivitātes**, LLF sadarbībā ar biedru organizācijām veica projektu klasifikāciju pēc vairākām grupām. 15. Attēlā redzamajā daļījumā, kurā aptverti visi līdz 15. Augustam apstiprinātie un īstenotie projekti redzams, ka lielākais atbalsts un pieprasījums bijis pamatlīdzekļu iegādei un tūrismu un ražošanu veicinošām aktivitātēm. Jānorāda, ka, ja projekts, kas saņēmis atbalstu, ietvēra aktivitātes vairākās jomās, tad tika ietverts abās (piemēram, ja projektā ietverta gan pamatlīdzekļu iegāde, gan pakalpojumu izveide – tas ietverts abās jomās). Norādītie skaitļi ir projektu skaits, kurā ietverta minētā joma.

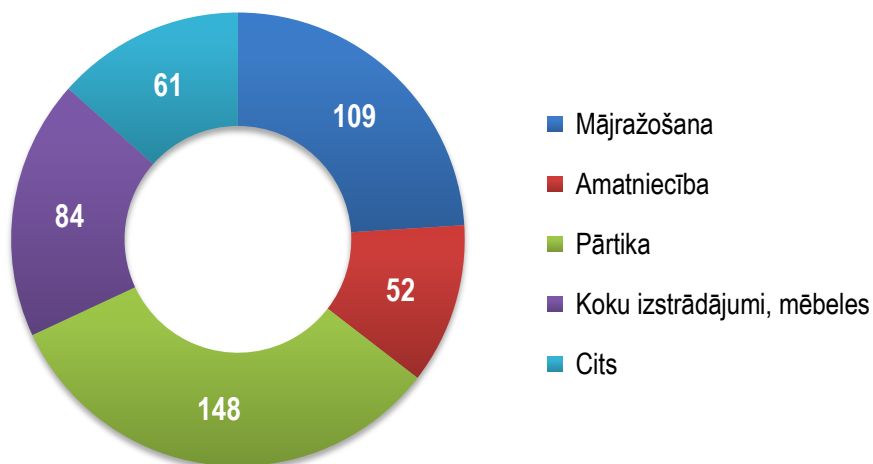
15. attēls. **Ekonomiskās aktivitātes** projektu sektori un projektu skaits tajos Latvijā 2014-2020 plānošanas periodā. (LLF, izmantoti LAD dati uz 15.08.2018.)

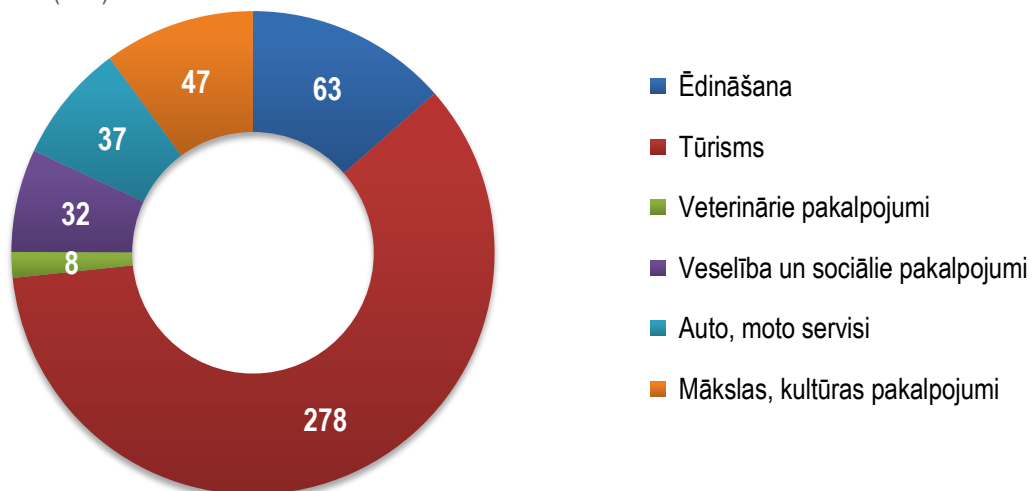

Tā kā augstāk minētajās jomās atbalstītas daudzveidīgas iniciatīvas, tika detalizēt identificētas konkrētas atbalstītās aktivitātes katrā no ekonomiskās attīstības sadaļām

16. attēls. *Ekonomiskā aktivitātes projektu skaits, kuros identificētas **ražošanas attīstības vai uzsākšanas** aktivitātes (LLF.)*

17. attēls. *Ekonomiskās aktivitātes projektu skaits, kuros identificētas **pakalpojumu attīstības vai uzsākšanas** aktivitātes (LLF)*

Lai arī 2014.-2020. gada plānošanas periods ir tikai pusē, jau šobrīd vairāk kā 2000 īstenotās iniciatīvas apliecina būtisku ieguldījumu lauku teritoriju attīstībā, kas balstīta vietējo iedzīvotāju identificētajās vajadzībās. Pieprasījums un vēlme saņemt finansējumu iniciatīvu atbalstam daudzkārt pārsniedz esošo finansējumu. Turklāt tieši šis sniegtais atbalsts ir viens no efektīvākajiem finanšu ieguldījumiem ar augstākajiem rezultativajiem rādītājiem, kā arī tiešā veidā apliecina ES fondu nozīmību, jo iedzīvotāji ir iesaistīti visā finanšu „ceļā” – no lēmumu pieņemšanas par vajadzībām līdz projektu īstenošanai un rezultātu izmantošanai.

Raksts ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild biedrība “Latvijas Lauku forums”.